

KLIIMANEUTRAALSUS VENE MOODI

Venemaa räägib kliimaneutraalsusest suuresõnaliselt, aga teeb selle saavutamiseks vähe.

Venemaa juhtkonna arvates ei ole kliimamuutused eksistentsiaalne oht.

Kreml püüab vältida teiste ettekirjutusi ja reegleid ise kujundada.

Venemaa juhtkond pidas kliimamuutusi kaua aega vähetähtsaks ning seadis mh kahtluse alla inimfaktori selle põhjustajana. President Vladimir Putin väitis 2019. aasta lõpus pressikonverentsil, et mitte keegi ei tea kliimamuutuste tegelikku põhjust. Nüüdseks ei ole enam võimalik sellisel mugaval positsioonil olla, sest kliimaküsimused on üha enam rahvusvahelise poliitika keskmes. Venemaa tahaks globaalseid kliimaarutelusid mõjutada ning see eeldab eesmärgistatud kliimapoliitikat. Maailmas süsinikdioksiidi heitelt neljandal kohal paiknemine paneb Venemaa paratamatult ebamugavasse seisu. Ühtlasi kogeb Venemaa üha selgemalt kliimamuutuste mõju Arktikas, näiteks 2021. aasta mais oli temperatuur Barentsi mere ääres anomaalselt kõrgem kui mitmel pool Vahemere ääres.

Venemaa hinnangul on kliimaneutraalsus Lääne pealesurutud poliitika. Venemaale on kõige olulisem vältida uusi rahvusvahelisi kliimakohustusi, mis sunniksid teda põhjalikult muutma oma naftal ja maagaasil toimivat majandusmudelit, kuna sellega võib kaasneda poliitilise režiimi nõrgenemine ning tekkida pinnas sotsiaalseteks rahutusteks. 2020. aastal tuli 30% Venemaa deklareeritud riigieelarvelistest tuludest fossiilkütustest, sh 40 miljardit USA dollarit gaasimüügist Euroopasse, seega sõltub Venemaa areng neist sissetulekutest. Silmas pidada tuleb ka seda, et Venemaa juhtkond ei näe kliimamuutust eksistentsiaalse ohuna inimkonnale ega julgeolekule, vaid pigem olulise teemana, millega tuleb tegeleda teiste teemade seas. Venemaa vastasseis lääneriikidega avaldub ka rahvusvahelistes organisatsioonides ning tipnes 2021. aasta detsembris Venemaa vetoga ÜRO-s kliima ja julgeoleku resolutsioonile. Venemaa pidas resolutsiooni lääneriikide katteks kliimaküsimusi politiseerida.

Venemaale on olulisim vältida kohustusi, mis sunniksid teda muutma oma nafta- ja gaasipõhist majandusmudelit.

See ei tähenda, et Venemaa ei oleks huvitatud kliimasõbralikumatest lahendustest – rohetehnoloogiast, investeringutest puhtamasse energeetikasse või teaduskoostööst lääneriikidega näiteks Arktikas. Sellisel viisil saab Venemaa näidata end Läänele koostööaltina ning samal ajal rahastada projekte, milleks vahendeid riigieelarves ei ole

või ei leita. Venemaa juhtkond suhtub taastuenergiasse siiski üleoleva skepsisega. Näiteks seadis Venemaa riigipea 2021. aasta oktoobris toimunud energianädalal küsimärgi alla taastuvate energiaallikate usaldusväarsuse.

Venemaa on viimase aasta jooksul kinnitanud kliima- ja keskkonnaalaseid programme, arengukavasid, projekte ning seadusi, mille eesmärk on mh süsinikuemissiooni mõõta ning toetada kliimauuringuid ja stimuleerida CO₂ emissiooni vähendamist. Aktiveerumine on tingitud sellest, et Venemaal on kogu valdkond senini olnud tagaplaanil ning tarvis on määratleda poliitika alusprintsipiibid – näiteks lubas Venemaa 2021. aasta novembris toimunud COP 26 ÜRO kliimakonverentsil sarnaselt Hiinale saavutada 2060. aastaks süsinikuneutraalsuse. Paralleelselt kehtib aga Venemaal 2020. aasta oktoobris vastu võetud Arktika-strateegia, mille järgi soovib Venemaa hoopis suurendada 2035. aastaks naftatootmist 66% võrreldes 2018. aastaga. Ehk samaaegselt üleminekuga kliimasõbralikumale majandusele jätkab Venemaa fossiilkütuste ekspordi senises mahus.

Venemaa president on osutanud kliimapoliitikaga seoses vajadusele jätkata maagaasi kasutamist ja ekspordi, mis tagab Venemaa hinnangul ka Euroopa energiajulgeoleku. Ühtlasi on Vladimir Putin väitnud, et tuumaenergia süsiniku jalajälj on väiksem kui päikeseenergiaga. Maagaasi ja tuumaenergia n-ö rohelisemaks tegemine on otseselt seotud Venemaa enda majandus- ja ekspordihuvidega. Peale selle on Venemaa riigijuht osutanud metsale kui olulisele meetmele süsiniku jalajälje vähendamiseks. Putin väitis 2021. aastal Peterburi majandusfoorumil, et Venemaa metsad võivad absorbeerida mitu miljardit tonni CO₂ aastas, asepeaminister Viktoria Abramtšenko täpsustuse järgi on seda 2,5 miljardit tonni. Venemaa süsinikuheide aastas on umbes 1,7 miljardit tonni – seega andis Venemaa riigijuht sõnumi, et Venemaa loodus lahendab ja „kõrvaldab“ CO₂ probleemi.

Vene teadlased töötavad selle kallal, et tõestada Venemaa metsade võimet siduda riigi kogu süsinikuheide.

Venemaa ei taha saada lääneriikidelt ega rahvusvahelistelt organisatsioonidelt ettekirjutusi standardite, raporteerimise või kliimaeesmärkide osas. Seetõttu on Venemaa kriitiline näiteks Euroopa Liidu süsiniku piirmeetme suhtes, nähes selles ohtu oma kaubandusele ja majandusele. Venemaa tahab sõltumatult välja töötada oma

Aktivistid Saksamaal avaldamas meelt kliima- ja keskkonnakaitse fondi loomise vastu. Fondi loomist nähti rohepesuna, kuna seda lubas toetada Nord Stream 2.

Allikas: Odd Andersen / AFP

metodoloogia CO₂ heite arvestamiseks ning saada oma ettepanekutele rahvusvaheline tunnustus. See sunnib Vene teadlasi tööle asuma mh selle kallal, et tõestada Venemaa metsade võimet täielikult siduda riigi süsinikuheide. Paradoksaalselt tuleb seda teha olukorras, kus Siberi metsatulekahjud on üha laialdasemad ning kauakestvamad, põhjustades CO₂ ja metaani vabanemist ning kliima soojenemist.

Venemaa on valmis enda ümber koondama teisi riike, et astuda vastu Lääne, sh Euroopa Liidu kliimameetmetele. See on nii majanduslik võitlus kui ka osa ideoloogilisest vastasseisust Läänega. Seejuures panustab Venemaa liitlaste otsimisele nii arenguriikide kui ka suurte tööstusriikide seast nagu Hiina ja India. Ka lääneriigid ei ole kliimaneutraalsuse saavutamise meetmete suhtes täiel üksmeelel, näiteks on EL-i liikmesriikidel erinev arusaam sellest, kui roheline on tuumaenergia. Venemaa saab avaliku ning varjatud mõjutustegevusega selliseid lõhesid süvendada.

Venemaal on võimalik tekitada või ära kasutada pingeid ka lääneriikides. 2021. aasta jaanuaris hääletas Saksamaal Mecklenburg-Vorpommerni liidumaa parlament kliima- ja keskkonnakaitse fondi loomise poolt. Nord Stream 2 lubas investeerida fondi 20 miljonit eurot ning selle tegevust veel 60 miljoni euroga toetada. Fondi loomise üks eesmärke oli USA võimalikest sanktsioonidest mööda hiilimine. Saksamaa keskkonnaaktivistid nägid selles rohepesu näidet.

2021. aastal toimus Läänemere ekspertide kliimaarutelu, mis oli varjatult seotud mõjutuskampaaniate kuraatori Jevgeni Prigožiniga.

Kliimaküsimused on Lääne auditooriumile köitvad, seetõttu on Venemaal võimalik kliimaarutelusid kattevarjuna kasutades mõjutada ka teisi teemasid. Esmalt luuakse aruteluga keskkonna üle usalduslik ja sõbralik foon ja kontaktid, mida Venemaa saab hiljem kasutada teistel välispoliitilistel eesmärkidel. Näiteks toimus 2021. aasta jaanuaris virtuaalformaadis Läänemere-äärsete riikide keskkonnaekspertide kliimaarutelu. Ürituse korraldajad olid aga varjanud oma seotuse AFRIC-iga (*Association for Free Research and International Cooperation*), mis on Venemaa ühe tuntuima Lääne-suunaliste mõjutuskampaaniate kuraatori Jevgeni Prigožini variorganisatsioon.

Välisluureameti hinnangul kasutab Venemaa ära lääneriikide huvi kliimaküsimuste vastu, et arutelusid endale sobivale rajale suunata. Selleks kasutab ta nii avalikku kui ka varjatud mõjutustegevust. Venemaa kliimaneutraalsuse kontseptsioon tugineb maagaasil, tuumaenergial ja metsadel, mida ka rahvusvaheliselt lobitakse. Seejuures peab Venemaa oluliseks "sõltumatu" süsteemi väljatöötamist süsiniku jalajälje mõõtmiseks, ning sellele tunnustuse saamist teistelt riikidelt ja organisatsioonidelt. Oma süsteem võimaldaks Venemaal statistiliselt näidata CO₂ heite vähendamist, jätkates tegelikult senise majandusmudeliga.